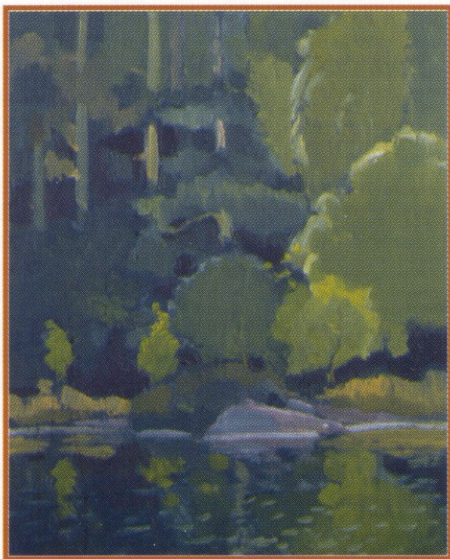

FERNSTRÖM

Stråkkvartetter nr 3, 6 & 8

String Quartets Nos. 3, 6 & 8

Vlachkvartetten Prag

John Fernström (1897-1961)

Begreppet renässansmänniska har i vår tid blivit något av en missvisande och urvattnad kliché, som ett slags etikett på en person med stor nyfikenhet på livet i alla dess yttringar och med obegränsad tilltro till människans gränssprängande förmåga. Begreppet kan passa in på John Fernström om man definierar innehållet sålunda: överströmmande livsglädje och skönhets-hunger, daggfrisk nyfikenhet i många konstnärliga facetteringar, omtlig, ansvarsmedveten inställning till det tekniska handlaget som grundfundament i konstnärligt skapande jämte generöst självutgivande lärarverksamhet. Diktare, målare, grundare av den internationellt kända Nordiska Ungdomsorkestern (1951) förutom tonsättargärningen! Kompositionslistan är imponerande i bredd och mångfald, med bl a 12 symfonier, solokonsorter, sånger, körkompositioner, sceniska verk och kammarmusik. Allt detta vittnande om en tonsättare som både respekterar och tillägnar sig positiva traditioner och som dessutom förmår utnyttja dem på ett högst personligt sätt, med uttryckspregnans, humor, vemod och musikalisk älskvärdhet i lyckade kombinationer.

John Fernström, som var en framstående violinist, komponerade åren 1923-1952 bl a åtta stråkkvartetter. Som genre är tveklöst stråkkvartetten något av det mest naket avslöjande en tonsättare kan ge sig i kast med, från Haydn till vår tid, en musikalisk handbokssanning.

Stråkkvartett nr 3 op 23

Denna Fernströms tredje kvartett skrevs 1931 och är klart färgad av impressionismen i sin eleganta lekfullhet med spirituella idéer av nästan direkt trallvänlig folkvisekaraktär, utformade och bearbetade till en syntes av absolut strukturförståelse och spontant musikanteri och med tydlig glimt i ögat. Kvartetten har en omedelbart tilltalande karaktär som vittnar om upphovsmannens djupa insikter i genren. Vilka "fäder" kommer man att tänka på? Debussy och Carl Nielsen? Måhända har dessa betytt en del, men Fernströms personliga prägel är klart urskönjbar. I början av 1930-talet uruppfördes kvartetten i Helsingborg, med tonsättaren som primarie.

Stråkkvartett nr 6 op 81b

Vid uruppförandet av Fernströms sjätte kvartett 1947 skrev dåvarande Helsingborgskvartettens primarie Felix Cruce bl a följande om verket: " ... en typisk produkt av sin upphovsman. Inspirerad, fantasirik och oerhört kunnigt skriven." I detta positiva omdöme vill man gärna instämma oreserverat, ett totalt schablonfritt skapande från inledningens profilstarka huvudtema som utformas och upprepas i stämmorna med avlösning av ett dämpande andra tema, den skickligt fugerade Lentosatsen utan tyngande lärdom, det kvicksilveraktigt friska och spirituella scherzot och den laddade, pregnant rytmiska finalen med verkningfulla synkoper. Inte en not för mycket!

Beträffande tonarten har tonsättaren själv på titelbladet angivit: "I sjunde zigenartonen på g – enligt Georg Capellens (tysk musikvetenskapsman, verksam i början av 1900-talet) klassifikation. I övrigt har ingen anknytning till zigenarmusik eftersträfvats. Sjunde zigenartonen på g innebär g-mollskala med ciss."

Stråkkvartett nr 8 op 93

Fernströms åttonde och sista kvartett från 1952 är skriven i dorisk moll, "vilket i detta sammanhang inte betyder att några stränga kyrkomusikaliska stilkrav för den skull rests". Ett dogmatiskt skrivsätt var helt naturligt främmande för den äkta och spontane musikern John Fernström, det vittnar denna kvartett verkligen om. Inte minst inger tonsättarens förmåga att på ett personligt sätt behandla fuga- och kanontekniken respekt. Redan från det inledande kvartsprånget i cello med dess sorgsna stämningsanslag över andra satsens lekfullhet och det borodinskt elegiska andantet till avslutningssatsens motsatta stämningsinnehåll fångslas man av en lyckad kombination av kunnande och fantasi.

PAUL-CHRISTIAN SJÖBERG

Vlachkvartetten Prag är en utlöpare av en rik tjeckisk kammarmusiktradition. Den är en efterföljare till den berömda Vlachkvartetten, vars försteviolinist Josef Vlach, far till Jana Vlachová, kom att ha ett avgörande inflytande på kvartettens tidiga utveckling. Vlachkvartetten Prag, som tidigare kallade sig Nya Vlachkvartetten, bildades 1982 och vann sitt första pris påföljande år. Detta har sedan kommit att följas av åtskilliga internationella utmärkelser och priser.

Jana Vlachová spelade från mycket unga år under sin fars ledning och när hon var 14 år gammal vann hon förstapris i Concertino Praga med en kvartett. Året därefter kom hon in på Musikaliska Akademin i Prag. 1977 bildade hon en duo med svensken Michael Ericsson som hon också är gift med. Denne vann pris vid den internationella tävlingen i samband med Pragvåren och blev finalist i Tjajkovskijpristävlingen i Moskva. Bland hans inspelningar märks konserter av Carl Stamitz och Josef Reicha.

Violinisten Karel Stadtherr, som varit med från början i kvartetten, spelade i många år i Suks Kammarorkester och Prags Kammarorkester, ibland som förstaviolin. Altviolinisten Petr Verner kom med 1985. Han är medlem i ensemblen Verner Collegium som består av professionella musiker ur familjen Verner. Alla musikerna i Vlachkvartetten Prag framträder också som solister och är medlemmar i Tjeckiska Kammarorkestern.

John Fernström (1897 - 1961)

String Quartets Nos. 3, 6 & 8

The notion of Renaissance Man has lost much of its original sense, now to be applied generally to any person with a great zest for life in all its aspects and with an unlimited confidence in man's ability to pass beyond any boundary. The description, however, may accurately be applied to John Fernström with his overwhelming joy in life and beauty, youthful curiosity about its many artistic aspects, unyieldingly responsible attitude towards technical knowledge as the foundation of all artistic creative activity and, finally, his generous sharing of these gifts as a teacher. Poet, painter, founder in 1951 of the internationally famous Nordic Youth Orchestra, he was also distinguished as a composer, with an impressive list of compositions of breadth and variety. These include twelve symphonies, solo concertos, songs, choral works, stage and chamber music, all of these giving evidence of a composer who respects and profits by positive traditions and who uses them in his own personal way, fully expressive, with the qualities of humour, wistfulness and amiability successfully combined.

Between 1923 and 1952 John Fernström, himself distinguished as a violinist, wrote eight string quartets, using a form that, since Haydn, has been known as the most revealing for any composer. String Quartet No. 3, Opus 23, was written in 1931 and is strongly influenced by Impressionism in its elegant playfulness and witty themes that at times have the character of folk-melodies. The elements are combined and arranged into a synthesis of perfect structure and spontaneous musicality that has a whimsical air about it. The quartet is immediately attractive and reveals Fernström's deep insight into the genre. There might be speculation about possible influences, perhaps of Debussy or of Carl Nielsen, but Fernström's own voice is always apparent. The quartet was first performed in Helsingborg in the early 1930s, led by the composer.

At the first performance of Fernström's String Quartet No.6, Opus 81b, Felix Cruce, the then leader of the Helsingborg Quartet, described the work as typical of its originator,

inspired, imaginative and showing great technical knowledge. His opinion is easily substantiated. From the first introduction, with its highly marked and recurrent theme, which returns in a variety of forms, followed by a subdued second theme, the clever and never unduly academic fugal writing in the slow movement, the mercurially fresh and witty Scherzo and the charged and significantly rhythmic Finale with its powerful syncopations, it is seen as a completely original creation, without a single superfluous note. The composer, on the title-page, describes the key of the work as the seventh gypsy key in G, following the classification of the German musicologist Georg Capellens, corresponding to a G minor scale in C sharp.

Fernström's last quartet, the String Quartet No. 8, Opus 93, is written in the Dorian minor, here, as is pointed out, making no concession to the strict demands of sacred music. A dogmatic way of composing was, of course, completely alien to a musician as genuine and spontaneous as Fernström, as this quartet shows. The composer's ability to handle, in a personal mode, the techniques of fugue and canon is impressive. From the introductory quarter-tone leap by the cello, with its sad mood, to the playfulness of the second movement and the elegiac Andante, with its reminiscence of Borodin, up to the challenging mood of the Finale, the successful combination of knowledge and imagination is spell-binding.

ENGLISH TRANSLATION: KERSTIN SWARTLING

Vlach Quartet Prague

The Vlach Quartet Prague follows the rich tradition of Czech chamber music as successor to the famous Vlach Quartet led by the violinist Josef Vlach, father of Jana Vlachová and a strong influence on the work of the newer ensemble. The Vlach Quartet Prague, formerly the New Vlach Quartet was founded in 1982, and in 1985 won its first distinguished award in the International String Quartet Competition in Portsmouth. In 1991 the ensemble won the prize of the Czech Society for Chamber Music and the following year the prize of the Czech Music Fund. In addition to concert tours throughout Europe the quartet is active in the recording and broadcasting studios. For Naxos they are undertaking several projects, including the complete Dvorák string quartets. The members of the Vlach Quartet Prague are the violinists Jana Vlachová and Karel Stadtherr, the viola player Petr Verner and its Swedish member, the cellist Mikael Ericsson.

Hagbloms Foto. Lund

Kompositören och konstnären John Fernström i sin ateljé.

Har du några frågor eller synpunkter om Naxos vill vi gärna att du hör av dig till oss. Du kan också beställa den kompletta Naxoskatalogen, vi skickar den utan kostnad. Skriv till Naxos Sweden AB, Kryptongatan 6, 703 74 Örebro, ring 019-20 68 60, eller skicka e-post till info@naxos.se. Besök gärna Naxos på Internet, <http://www.hnh.com>